

ВІДГУК
офіційного опонента
доцента кафедри економіки Національного університету біоресурсів і
природокористування,
кандидата економічних наук, доцента НАГОРНОГО Віталія Володимировича на
дисертацію ЩЕРБИЧА Володимира Васильовича на тему:
«Управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 073 «Менеджмент»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження та зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Питання управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку є надзвичайно актуальним у сучасних умовах України. Повномасштабна війна, процеси децентралізації влади, цифрові трансформації економіки та необхідність повоєнного відновлення регіонів вимагають нових підходів до формування та реалізації підприємницького потенціалу як ключового драйвера економічного зростання, зайнятості та соціальної стабільності. Підприємництво виступає основою відновлення регіональних економік, створення нових робочих місць, залучення інвестицій та підвищення конкурентоспроможності територій. Особливо важливим це стає для регіонів з високою питомою вагою малого та мікробізнесу (наприкладі Вінницької області). Сучасні виклики – нерівномірність підприємницької активності, обмеженість фінансових ресурсів, низький рівень інноваційності, інфраструктурні проблеми та необхідність цифровізації – обумовлюють потребу в удосконаленні механізмів управління підприємницьким потенціалом на регіональному рівні. Дослідження Щербича В.В. дозволяє комплексно проаналізувати теоретичні засади, сучасний стан та напрями удосконалення управління підприємницьким потенціалом, що має важливе значення для органів місцевого самоврядування, бізнесу та держави. Актуальність роботи посилюється необхідністю адаптації регіональної політики до принципів smart-спеціалізації, публічно-приватного партнерства та сталого розвитку.

Тому дослідження на тему «Управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку» є своєчасною, актуальною та такою, що відповідає пріоритетам соціально-економічного розвитку України. Отже, враховуючи вказані вище аспекти, можна підтвердити важливість обраної теми, яку Щербич Володимир Васильович обрав для проведення дисертаційного дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Комплексний аналіз змісту дисертаційного дослідження та аналіз опублікованих за його результатами наукових праць дає підстави зробити висновок про високий рівень достовірності й обґрунтованості висновків і рекомендацій, які ґрунтуються на використанні

коректного методичного інструментарію та опрацюванні репрезентативного масиву джерельної бази. Автором використано сучасний методологічний апарат: діалектичний метод, абстрактно-логічний, статистико-економічний аналіз, SWOT- та PEST-аналіз, методи моделювання та інші. Структура дисертації є логічною та послідовною.

У цілому достовірність отриманих результатів обумовлюється використанням значного масиву інформації, який охопив: економічні огляди, монографії та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів, аналітичні й експертні матеріали, опубліковані в періодичних виданнях і на офіційних сайтах профільних видань у мережі Інтернет, закони України, нормативно правові акти і методичні рекомендації, матеріали Державної служби статистики України, нормативну і довідкову літературу.

Дисертація Володимира Щербича є самостійно виконаним і завершеним науковим дослідженням. Усі сформульовані в роботі положення, висновки і рекомендації характеризуються високим ступенем достовірності, характеризуються належною аргументованістю та мають реальне практичне значення.

Новизна наукових досліджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація присвячена обґрунтуванню теоретичних, методичних та практичних аспектів управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку.

Автором розроблено концептуальну модель забезпечення розвитку підприємницького потенціалу на регіональному рівні з урахуванням стратегічних пріоритетів Вінницької області, яка враховує цільову основу, складові функціонального забезпечення, елементи стимулювання, територіальну децентралізацію та очікувані результати (зростання кількості суб'єктів підприємництва, активізацію інвестицій, підвищення зайнятості, інноваційної спроможності та експортного потенціалу).

Удосконалено методику оцінки підприємницького потенціалу регіону на основі комплексного аналізу ключових складових (фінансової, інфраструктурної, інноваційної, кадрової та управлінської) за допомогою багатовимірних показників.

Також удосконалено функціонально-диференціальну систему формування підприємницького потенціалу регіонального розвитку на основі визначення формотворчих складових та взаємозв'язку інституційного й організаційно-економічного забезпечення.

Набули подальшого розвитку систематизація чинників розвитку підприємницького потенціалу, напрями функціонально-регуляторного впливу держави, а також застосування інноваційно-інтегрованого підходу до управління підприємницьким потенціалом у умовах цифрових трансформацій. Наукову новизну підтверджено актами впровадження результатів у органи влади та бізнес-структури.

Практична цінність результатів дослідження. Дисертаційне дослідження має вагоме теоретичне та практичне значення. Запропоновані автором модель, методика оцінки

та рекомендації можуть бути використані органами місцевого самоврядування для формування регіональної політики підтримки підприємництва, бізнес-структурами – для підвищення конкурентоспроможності, а також у навчальному процесі при викладанні дисциплін «Підприємництво», «Управління інноваційною діяльністю» тощо.

Результати впроваджено в діяльність Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної військової адміністрації, Вінницької районної державної адміністрації, ГО «Вінницький Бізнес Клуб» та інших суб'єктів.

Повнота викладення матеріалів досліджень в опублікованих працях

Основні положення дисертації опубліковано у 2 статтях, які індексуються у міжнародних наукометричних базах (Scopus, Web of Science), 6 статтях у фахових виданнях України та 7 тезах наукових доповідей. Таким чином, основні наукові положення, методичні розробки та результати, одержані в процесі дослідження, було представлено й отримали схвальні відгуки на конференціях різного рівня.

Винесені на захист положення наукової новизни та основні результати дослідження Щербича Володимира Васильовича з достатньою повнотою оприлюднено у відкритому друку. Вимоги щодо необхідної кількості статей у наукових фахових виданнях дотримано.

Оцінка змісту дисертації. Структура дисертації дозволила автору повно охопити предмет дисертаційного дослідження. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне й повне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки автора, його наукову зрілість. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст викладено на 206 сторінках, робота містить 10 таблиць, 19 рисунків та 5 додатків. Список використаних джерел налічує 174 найменувань.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, проаналізовано стан наукової розробленості проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, наукову новизну, практичне значення та апробацію результатів. Основні положення, що виносяться на захист, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, загальні висновки вказують, що дисертація Щербича В.В. спрямована на теоретико-методичне і практичне розв'язання важливих наукових завдань у сфері управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку.

Дослідження Щербича В.В. є своєчасним, оскільки воно комплексно аналізує теоретичні засади, сучасний стан та напрями удосконалення управління підприємницьким потенціалом у контексті децентралізації, цифровізації та повоєнного відновлення регіонів. Автор пропонує конкретні методичні інструменти, концептуальну модель та практичні рекомендації, що має велике значення для органів місцевого самоврядування, бізнесу та формування ефективної регіональної політики України.

У першому розділі **«Теоретико-методичні засади управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку»** автор уточнює поняття, структуру та інституційне забезпечення підприємницького потенціалу, досліджує механізми управління ним та удосконалює методичні засади його оцінки. Значну увагу приділено формуванню теоретико-методологічного фундаменту, систематизації чинників розвитку потенціалу та обґрунтуванню інноваційно-інтегрованого підходу. У підрозділі 1.1 автор на основі досліджень уточнює поняття, структуризацію та інституційне забезпечення підприємницького потенціалу, розглядає його складові (людський капітал, фінансові та матеріально-технічні ресурси, інфраструктура, інноваційна культура). У підрозділі 1.2 було проведено дослідження механізмів управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку. У підрозділі 1.3 на основі існуючих автор надає пропозиції щодо удосконалення методичних засад дослідження процесу управління. Значну увагу приділено систематизації чинників розвитку потенціалу, обґрунтуванню інноваційно-інтегрованого підходу та функціонально-регуляторного впливу держави. Розділ має чітку теоретичну базу та створює надійний методологічний фундамент для подальшого емпіричного аналізу.

У другому розділі **«Аналіз управління підприємницьким потенціалом Вінницької області»** проведено моніторинг формування підприємницького потенціалу, проаналізовано стан і динаміку розвитку підприємницького середовища регіону та здійснено діагностику ефективності управління на інноваційній основі. Емпірична частина роботи базується на статистичних даних, що дозволяє об'єктивно оцінити реальний стан підприємницької активності в області.

У підрозділі 2.1 автором здійснено детальний моніторинг формування підприємницького потенціалу регіонального розвитку. Підрозділ 2.2 присвячено аналізу стану і динаміки розвитку підприємницького середовища Вінницької області (структура малого бізнесу, галузева спеціалізація, особливості IT-сектору та сільського господарства). А в підрозділі 2.3 автором проведено діагностику ефективності управління підприємницьким потенціалом на інноваційній основі. Володимир Васильович використовує статистичні дані, порівняльний аналіз та власні розрахунки, що дозволяє об'єктивно оцінити сильні та слабкі сторони підприємницького середовища регіону. Розділ має виражену емпіричну спрямованість і слугує основою для розробки рекомендацій.

У третьому розділі **«Удосконалення управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку»** обґрунтовано стратегічні засади удосконалення управління, розроблено напрями управління інноваційним розвитком потенціалу та обґрунтовано цифровізацію як ключовий інструмент розвитку регіонального підприємництва. Автор пропонує концептуальну модель, методичні рекомендації та практичні механізми, які мають прикладне значення.

Висновки викладено в логічній послідовності відповідно до мети та поставлених завдань, повністю відповідають змісту власних досліджень і засвідчують досягнення дисертантом поставленої мети. Дисертація Щербича Володимира Васильовича є самостійним, цілісним, логічно сформованим і завершеним науковим дослідженням, яке містить сформульовані й обґрунтовані результати, що відповідають критеріям наукової новизни і спрямовані на вирішення проблемних питань теорії та практики. У зв'язку з цим, можна стверджувати про достатній рівень науковості та обґрунтованості висловлених автором у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування. Таким чином, у дисертаційному дослідженні В. В. Щербича відсутні порушення академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження.

У цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних результатів дисертації, слід звернути увагу на деякі дискусійні положення і окремі недоліки, серед яких необхідно відмітити наступні:

1. Проведений в роботі емпіричний аналіз переважно акцентовано на Вінницькій області. Було б доцільно розширити аналітичний регіональний діапазон порівняння за рівнем економічного розвитку, з урахуванням зовнішньої міжрегіональної складової.

2. Варто було б глибше проаналізувати реальні бар'єри цифровізації як інструменту розвитку підприємницького потенціалу (наприклад кібербезпека, низький рівень цифрової грамотності в сільській місцевості, вартість технологій для мікробізнесу) та надати кількісну оцінку очікуваних ефектів..

3. Автор досить оптимістично оцінює вплив запропонованих заходів на зростання інноваційної активності та експортного потенціалу регіону. У сучасних умовах воєнних ризиків, обмеженості фінансових ресурсів та міграції кваліфікованих кадрів така оптимістичність потребує додаткового обґрунтування та сценарного аналізу ризиків.

4. Дискусійним моментом залишається, на нашу думку, питання щодо співвідношення державного регулювання та ринкових механізмів у формуванні підприємницького потенціалу. Автор акцентує увагу на посиленні функціонально-регуляторного впливу держави, проте на практиці надмірна регуляція може створювати додаткові бар'єри для малого бізнесу.

5. Вважаємо що робота виграла б якщо більше уваги приділити соціальному аспекту (наприклад вплив на зайнятість жінок та молоді, розвиток соціального підприємництва, нерівність доступу до ресурсів у різних територіальних громадах).

Водночас, викладені зауваження носять переважно дискусійний та рекомендованих характер та істотно не впливають на здобутки роботи, які є новими, актуальними та науково обґрунтованими.

Загальний висновок. Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих наукових працях повністю відповідають вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Щербич Володимир Васильович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент доцент кафедри економіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат економічних наук, доцент
Віталій НАГОРНИЙ

